

Kul hakkı ve mahşer günü

Ordu/Fatsa'dan Harun Erdem: "Kul hakkı nedir? Kul hakkı mahşerde nasıl giderilecek? Kulun, 'Benim hakkımı yedi. Cehennem'de yak' demeye yetkisi var mı? Kul hakkının affı ve tövbesi nasıl olur?"

İslâm literatüründe iki türlü temel haktan söz edilir: Bunlardan birincisi hukûkullah, yani Allah'ın hakkı; diğeri ise hukûk-u ibâd, yani kulların birbirlerine karşı doğuştan getirdikleri hak ve vazîfeleri.

Takvâ, Allah sevgisi, tevekkül, ihlâs, riyâ ve kibirden uzaklaşmak gibi ahlâk-ı hamîde ile bezenip, nefsimizi kötülüklerden arındırmak; Allah'a îmanla birlikte ibâdet ve taatte bulunmak Allah'ın üzerimizdeki haklarındanadır.

Kul hakkı ise, ferdin zimmetinde bulunan, başkalarına mahsus maddî ve mânevî imkân ve menfaatler ile Müslüman'ın başkaları lehine yapmakla yükümlü bulunduğu vazîfelerdir.

İnsanların sosyal birer varlık olmaları ve toplumlar hâlinde yaşamaları, birbirlerine karşı sayılamayacak derecede haklar ve sorumluluklar doğurur. Karşılıklı hak ve sorumluluklarına riâyet etmekle yükümlü bulunan Müslüman'lar, bu yükümlülüklerini "kul hakkı" ifâdesi içinde formüle etmişler ve riâyet etmeye çalışmışlardır.

Ebû Hüreyre (ra) anlatmıştır: Resûlullah Efendimiz (asm): "Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. O'na hıyânet etmez. O'na yalan söylemez. O'na yardımı terk etmez. Her Müslüman'ın ırzı, malı ve kanı diğeri Müslüman'ın üzerine haramdır. (Mübârek kalbini göstererek) Allah korkusu buradadır. Bir kimseye şer olarak Müslüman kardeşini hor görmesi yeter" buyurmuştur.¹

Kulun mahşer gününde hakkını yiyen bir kimse ile ilgili olarak Cenâb-ı Allah'a: "Şu kişide alacağım var. Hakkımı yedi. Onu Cehennem'de yak!" deme hakkı elbette yoktur. Çünkü orada Ahkemü'l-Hâkimîn Cenâb-ı Allah'tır. Hâkim'in takdirine ve inisiyatifine müdâhale edilir mi? Takdir O'nundur. Sonra, Cenâb-ı Allah

zâlîme—hâşâ—iltimas mı geçecektir ki, buna ihtiyaç olsun? Nitekim, kul hakkının mahşer günündeki yansımasını konu alan şu hadis-i şerifin verdiği haber tüylerimizi diken diken eder:

Ebû Hüreyre (ra) bildirmiştir: Resûlullah (asm) Ashab-ı Kirâm'a:

“Müflis kimdir, biliyor musunuz?” diye sordu. Ashab-ı Kirâm:

“Bize göre müflis, parası-pulu olmayan ve malı bulunmayandır” diye cevap verdi.

Allah Resûlü (asm) şöyle buyurdu: “Ümmetinden müflis olanlar şu kimselerdir: Kıyâmet Günü namaz, oruç ve zekât ile gelir. Fakat amel defterinde; ‘Şuna sövdü!’, ‘Şuna zina iftirâsı yaptı.’, ‘Şunun malını yedi.’, ‘Şunun kanını akıttı.’, ‘Şunu dövdü!’ diye yazılmış olarak gelir. Bu durumda hasenâtının sevaplarından şu kimseye verilir. İyiliklerinin sevabından bu kimseye verilir. Eğer üzerindeki borç ödenmeden önce sevapları tükenirse, alacaklıların günahlarından alınıp onun üzerine yazılır. Sonra Cehenneme atılır.”²

Ebû Katâde Hâris b. Rib'iy (ra) rivâyet eder: Resûlullah (asm): “Allah yolunda cihad ve Allah'a îman amellerin en efdâlidir” buyurdu.

Bir adam ayağa kalktı ve: “Yâ Resûlallah! Eğer Allah yolunda öldürülürsem, benden sâdır olan günahlarım örtülür mü?” diye sordu.

Allah Resûlü (asm): “Eğer sabrederek, sevabını umarak ve arkanı dönmeden harbe yönelmiş halde iken öldürülürsen, kul hakkından başka günahlarına kefâret olur. Bunu bana şüphesiz Cibrîl söyledi.” buyurdu.³

Ebû Hüreyre (ra) rivâyet eder: Allah Resûlü (asm) şöyle buyurmuştur: “Kimin yanında kardeşinin vakar ve onurunu sarsacak cinsten veya kıymeti bulunan bir şeyden zulüm ve haksızlık ile elde edilmiş bir hak varsa, altın ve gümüşün bulunmayacağı gün gelmeden önce bu gün, dünyada iken helâlleşsin. Yoksa sâlih ameli varsa, haksızlığı kadar alınır, hak sahibine verilir. Şâyet hasenâtı yoksa hak sahibinin günahları alınır, onun üzerine yüklenir.”⁴

Zikrettiğimiz hadis-i şeriflerden anlaşılacağı gibi, kul hakkı bir Müslüman'ın mânevî hayatı üzerinde önemli bir handikap olarak bulunmaktadır. Her Müslüman'ın hayat hakkı, şahsiyet ve onurunun korunması hakkı, özel hayatının gizliliği hakkı, dinî ve vicdânî kanaat hakkı, ikâmet, seyahat, öğrenme, bilgi edinme, düşünce ve ifâde hürriyeti, mülk edinme, çalışma, harcama ve tasarrufta bulunma gibi kendi zatına özgü doğuştan getirdiği hakları İslâm Dini tarafından korunmuştur ve dokunulmaz

îlân edilmiştir. Müslüman'a iftira atmak, gıybetini yapmak ve haksız yere kalbini kırmak da hiç şüphesiz kul hakkı kapsamına girer.

Kul hakkının günahından ve vebâlerinden kurtulmanın tek yolu, bu hakka riâyet etmek ve karşı taraf ile gönülden ve içten helâlleşmektir. Helâlleşme sağlandıktan sonra tevbe ve istiğfarda bulunulursa, Cenâb-ı Hakk'ın Äžafûr ve Rahîm olduğu inşaallah anlaşılacaktır.

Dipnotlar:

- 1- Riyâzu's-Sâlihîn, 234;
- 2- Müslim;
- 3- Riyâzu's-Sâlihîn, 217;
- 4- Buhârî.